

Expoziția „Unitatea, continuitatea, permanența poporului român reflectate în documente arhivistice”, deschisă la Filiala Arhivelor Statului județul Cluj

În viața spirituală a municipiului Cluj-Napoca, Arhivele Statului desfășoară, alături de celelalte instituții științifice și culturale, o activitate rodnică ce se înscrie pe coordonatele majore ale politicii partidului și statului nostru privind creșterea contribuției cercetării istorice românești la buna cunoaștere a trecutului patriei noastre, la cultivarea în rindul maseilor, prin intermediul unor ample și diverse manifestări, a dragostei față de valorile perene ale înaintașilor.

În mod deosebit se cuvin consemnate acțiunile realizate de Arhivele Statului din Cluj-Napoca în anul în care partidul și poporul nostru au marcat împlinirea a două decenii de la istoricul Congres al IX-lea care a deschis cea mai fertilă perioadă din istoria românilor, denumită pe drept, de întreaga națiune, cu numele ctitorului ei „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Este vorba de expoziția permanentă „Unitatea, continuitatea, permanența poporului român pe pământul strămoșesc”.

Prin tematică și modul specific de prezentare a evenimentelor istorice, în succesiunea lor, expoziția adaugă valențe noi în viața spirituală a municipiului. Organizatorii ei au pus un accent principal, așa cum era și de așteptat, pe desfășurarea evenimentelor istorice ale poporului român, începând din cele mai vechi timpuri, prezentând cu preponderență momente semnificative din istoria Transilvaniei, pământ românesc, integrat în marile momente ale luptei întregului nostru popor pentru unitate, continuitate, permanență, independență și dezvoltare economico-socială.

În organizarea acestei expoziții s-a pornit de la cerința formulată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia „avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporu-

lui nostru”. Și ce altă dovadă mai concludentă, mai relevantă poate fi pentru a demonstra originea și continuitatea poporului nostru pe pământul străbun decît mărturiile documentare? Expoziția se deschide cu un fragment semnificativ din opera secretarului general al partidului: „Putem afirma, pe baza faptelor istorice, că poporul nostru s-a plămădit de-a lungul mileniilor în spațiul carpațo-dunărean, că fiecare metru de pământ și fiecare piatră sînt stropite de singele moșilor și strămoșilor noștri. În cele mai grele timpuri, înaintașii nu și-au părăsit pământul unde s-au născut, ci înfrățindu-se cu el, cu munții și cu cîmpiile, cu riurile și codrii falnici, au rămas neclintii pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă. Originea daco-romană și continuitatea existenței pe aceste meleaguri constituie caracteristici fundamentale ale poporului român”.

În prima sală a expoziției sînt prezente mărturiile dacice, documente păstrate în arhivele clujene despre descoperirile ruinelor unor cetăți antice luate de strămoșii noștri, urme materiale care atestă activitatea, civilizația, permanența și continuitatea poporului nostru în spațiul pe care-l locuiește și azi. Vizitatorului îi sînt aduse în atenție, spre exemplu, reproduceri înfățișînd cunoscutul vas de cult dacic cu inscripția „Decebalus per Scorilo” descoperit la Sarmisegetuza, „Ceasul” solar de la Sarmisegetuza, o statuie funerară romană descoperită la Turda (Potaisa), documente din secolul trecut în care se relatează despre descoperirea cetății dacice din munții Muncel, în locul numit Grădiștea, inscripții de proveniență romană puse în evidență în localitatea Moldovenești de lângă Turda, pe locurile unor ruine antice despre care se presupune că ar fi fost o cetate ce

ar fi aparținut lui Decebal și alte asemenea măturii.

Sînt reliefate, în continuare, aspecte privind formarea voievodatelor — care au marcat o etapă nouă în istoria poporului român, în afirmarea sa economică, politică și socială—, lupta pentru conservarea ființei poporului nostru, pentru păstrarea autonomiei Țărilor Române, procesul de centralizare și unificare politică, lupta țărilor române pentru unitate și independență în secolele care au urmat, legăturile neîntrerupte, pe toate planurile, între români, despre care vorbesc elocvent o serie de documente, precum cele de la Ștefan cel Mare, Matei Corvin, Neagoe Basarab, Petru Rareș, Vasile Lupu, circulația cărții românești, legăturile economice întinse, toate acestea avînd un rol hotărîtor în perpetuarea și cultivarea limbii române, a ideii ce a străbătut peste veacuri că toți cei ce vorbesc aceeași limbă sînt de același neam și trebuie să trăiască în unitate.

Unirea Țărilor Române sub Mihai Viteazul și semnificația sa istorică sînt pe larg prezentate în sălile expoziției. Documentele expuse din bogatul fond arhivistic deținut de Arhivele Statului din Cluj-Napoca redau acțiunile armate de apărare ale lui Mihai Viteazul împotriva Imperiului Otoman, victoriile care i-au creat prestigiul european și au pregătit ridicarea lui la luptă militară și politică pentru înfăptuirea marelui act istoric din 1600, de unificare a celor trei Țări Române, care i-a permis să se intituleze, așa cum stă scris și pe emblema ce străjuiește pe fațada clădirii Arhivelor, „domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei“. Este de altfel noua pecete, prezentată și în expoziție, aplicată pe actele cancelariei sale, sintetizînd stema provinciilor românești de pe cuprinsul vechii Dacii. Punerea sub o singură conducere a întregului teritoriu românesc a avut pe deplin adeviziunea maselor și acest aspect este ilustrat și de documentele din expoziție, demonstrînd, așa cum avea să se întîmple ulterior, că unirea și independența Țărilor Române erau nu numai necesare, ci și posibile în ciuda tuturor piedicilor și împotrivirilor puternicelor forțe ale dușmanilor din afară. Una din ideile directoare ale expoziției este aceea că opera realizată de marele făuritor de țară a intrat în conștiința poporului, iar faptele voievodului român au stimulat acțiunile de unire a tuturor românilor, realizarea unității statale și cucerirea independenței. Asistăm la o intensifi-

care a legăturilor economice și culturale dintre cele trei Țări Române, cărturarii fiind aceia care răspindeau, așa cum se arată și în expoziție, lucrările lor prin care demonstau că locuitorii de pe ambele versante ale Carpaților se trag „de la un izvod“, că toți ciți într-o parte și alți se află și au aceeași limbă românească „tot rumâni îi ținem, că toți aceștia dintr-o fîntînă au izvorcit și cură“.

Visitatorul ia cunoștință, prin intermediul mai multor documente, de marile ridicări la luptă pentru dreptate socială și națională ale țărănimii, care a înscris pagini de înălțător eroism în istoria poporului nostru. Astfel, după ce sînt prezentate amplele acțiuni sociale din evul mediu — răscoala de la Bobilna (1437—1438), războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja (1514) — este reflectată pe larg răscoala lui Horea, care prin amploarea și programul său a avut un puternic ecou internațional. Horea a devenit, așa cum se ilustrează și în expoziție, un simbol al unității românilor de pretutindeni, fiind supranumit „rege al Daciei“. Lupta pentru drepturi sociale în Transilvania dusă de masele țărănești a întărit solidaritatea strînsă între țărani români și cei de altă naționalitate, care au acționat în spiritul unor idealuri comune, pentru eliberare de sub asuprirea socială și națională. Se știe că însuși Marx scria, referindu-se la răscoala din 1784, că a fost ca o singeroasă „jacquerie“ prin care „Horea plănua eliberarea neamului său“, ideal care s-a prelungit peste ani în conștiința românilor.

Asistăm de acum la afirmarea tot mai viguroasă a conștiinței naționale, un rol important avîndu-l, așa cum se reflectă și în expoziție, reprezentanții Școlii Ardelene prin scrierile lor, iar mai apoi cărțile și periodicele editate de către patrioții munteni, moldoveni și transilvăneni, organizațiile și societățile culturale și politice, ideile anului revoluționar 1848, expresie a dezvoltării unitare a națiunii române. Revendicarea unirii, schimbarea vechilor rînduieli, dezvoltarea pe o cale nouă, progresistă a poporului nostru sînt ilustrate prin documente, reproduceri și alte măturii documentare elaborate, în perioada pregătitoare și în timpul desfășurării revoluției, de revoluționarii din cele trei Țări Române, ca Bălcescu, Avram Iancu, Bolliac, Alecsandri, Cuza, Barițiu, Bărnăușiu, Cipariu, Magheru, Russo etc. Parcurgînd documentele expuse, revoluția de la 1848

ni se înfățișează ca o deschizătoare de ample perspective în mersul revoluționar al poporului român. Anului revoluționar de la 1848 i-au urmat făurirea, în 1859, a statului național unitar.

România intră într-o etapă nouă a dezvoltării sale. La 1877 se proclamă independența națională a României, act istoric la care au subscriș cu singele și conștiința și românii din teritoriile aflate sub asuprire străină, războiul pentru independență avînd, așa cum atestă și exponatele, un caracter național și popular. Să reamintim cele scrise în acele zile istorice de „Gazeta Transilvaniei”: „Cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii”. Documentele ne vorbesc despre puternicul ecou stîrnit în Transilvania și Bucovina, campaniile de presă, oragnizarea de comitete pentru sprijinirea efortului național pentru dobîndirea independenței naționale.

Sînt apoi prezentate acțiunile care au premers primului război mondial, formării statului național unitar român, ca acelea marcate de activitatea Astrei, campaniile întreprinse pe plan politic și cultural de o serie de periodice, răspîndite în teritoriile locuite de români, mișcarea memorandistă, acțiunile desfășurate în străinătate în sprijinul realizării Unirii.

Un loc principal este consacrat actului istoric de la 1 Decembrie 1918, documentele expuse relevînd faptul că desăvîrșirea statului național a fost opera întregii națiuni române, pe care apoi marile puteri nu au avut decît să o recunoască și să o consemneze la reuniunile internaționale de pace. Parcurgînd în continuare expoziția vizitatorul ia cunoștință de documente care demonstrează, prin puterea faptelor, că înfăptuirea unității statului român a realizat cadrul național și social pentru dezvoltarea României moderne, a avut o înriurire puternică asupra evoluției economice și sociale, politice și culturale. Ilustrative sînt documentele care vorbesc despre amploarea ce o cunoaște, după Marea Unire, Clujul pe planul științei, învățămîntului și culturii. În această perioadă românii le sînt create condiții de afirmare odată cu înființarea unor instituții ce le-au lipsit, sau mai bine spus de care au fost privați în timpul dominației austro-ungare — instituții de învățămînt, artă, cultură etc.

Expoziția înfățișează, de asemenea, dezvoltarea mișcării muncitorești-revoluționare, unificarea acesteia pe teri-

toriu țării întregite, lupta clasei muncitoare, a celorlalte forțe democratice și progresiste pentru transformări revoluționare în societatea românească, făurirea în mai 1921 a Partidului Comunist Român, continuator direct al mișcării revoluționare socialiste, al partidului clasei muncitoare creat în 1893. O serie de materiale documentare redau activitatea Partidului Comunist Român, a forțelor democratice și progresiste din România, între care și cele din Cluj, împotriva exploatării și asupririi, a pericolului fascist și revizionist, precum și lupta forțelor revoluționare, patriotice în frunte cu P.C.R. împotriva dominației naziste, pentru înfăptuirea actului istoric insurecțional de la 23 August 1944, participarea României la războiul antihitlerist pînă la victoria finală.

Sînt apoi marcate transformările revoluționare din istoria țării din anii ce au urmat revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și anti-imperialistă, activitatea partidului pentru democratizarea vieții publice, înfăptuirea de reforme cu caracter democratic care au pregătit trecerea la desfășurarea operei de construcție a socialismului.

Un spațiu amplu este dedicat perioadei de după Congresul al IX-lea al partidului, însemnătății istorice a acestui congres care a ales la cîrma partidului pe fiul cel mai de seamă al națiunii române, pe înflăcăratul comunist, deschizător de căi noi în desfășurarea procesului revoluției socialiste în România, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Atenția vizitatorului este atrasă de fotografii și documente-simbol care redau marile ctitorii ale acestor ani fără egal în dezvoltarea economico-socială a patriei. Totodată, în expoziție sînt prezentate operele tovarășului Nicolae Ceaușescu, teaur inestimabil de gîndire teoretică și experiență practică privind toate domeniile dezvoltării patriei pe noul și ireversibilul său drum, al socialismului și comunismului.

Expoziția de la filiala Arhivelor Statului din Cluj-Napoca constituie o lecție vie despre istoria patriei, partidului și poporului român. Ea este deopotrivă oglindă a marilor momente din istoria mult milenară a poporului român și poate constitui pentru toți iubitorii de istorie, și îndeosebi pentru tineret, locul unde se pot întîlni cu multe din paginile scrise și nescrise despre strămoși și moștenirea lor ne-

peritoare, emoționantă, plină de învătăminte pentru prezent și viitor, stimulatorie a puternicelor sentimente de dragoste pentru cei ce ne-au lăsat o

țară sub jurământ solemn de a-i asigura în libertate și independență un viitor de aur.

MARIN OPREA

Simpozionul „Cercetarea și valorificarea științifică a Patrimoniului Cultural Național și a Fondului Arhivistic Național” (Miercurea-Ciuc, 24 noiembrie 1985)

În perioada 18—24 noiembrie 1985, în județul Harghita au avut loc o serie de manifestări cultural-științifice sub genericul „Săptămîna muzeală”, organizate sub egida Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă de cele patru muzee din Miercurea Ciuc, Odorheiu Secuiesc, Gheorgheni și Cristuru Secuiesc în colaborare cu alte instituții cultural-științifice printre care și filiala județeană Harghita a Arhivelor Statului.

Astfel, în ziua de duminică 24 noiembrie 1985 s-a desfășurat la Miercurea Ciuc, în sala de ședințe a Complexului muzeal, simpozionul „Cercetarea și valorificarea științifică a Patrimoniului Cultural Național și a Fondului Arhivistic Național”, acțiune organizată de Complexul muzeal Miercurea Ciuc și Arhivele Statului, filiala Harghita.

În fața unui numeros public, format din profesori de istorie și științe sociale, elevi ai secțiilor de filologie-istorie de la liceele din Miercurea Ciuc, activiști de partid și de stat, lucrători ai celor două instituții organizatoare ale simpozionului, au fost prezentate următoarele referate și comunicări:

Elena Iosefide, de la Direcția Generală a Arhivelor Statului, a vorbit despre *Preocupări ale Direcției Generale a Arhivelor Statului pe linia valorificării prin publicații a Fondului Arhivistic Național*. Autoarea a reliefat principalele realizări ale Arhivelor Statului pe linia editării documentelor, publicații deosebit de apreciate de specialiști, precum și de marele public, multe dintre acestea fiind răsplătite cu premii ale Academiei R. S. România.

În continuare, Liviu Boar, șeful filialei Harghita a Arhivelor Statului, a prezentat preocupările filialei pe linia valorificării bogatului fond documentar harghitean, prin modalități și mijloace diverse. A fost relevată buna colaborare cu muzeele din județ, cu liceele care au secții de filologie-istorie, filiala contribuind prin acțiunile realizate la educarea patriotică, revoluționară a tinerei generații, la sădirea dragostei pentru trecutul glorios al patriei, la cinstirea memoriei înaintașilor care s-au jertfit pentru o viață mai dreaptă și mai demnă.

Alexandru Pál-Antal, de la filiala Mureș a Arhivelor Statului, a prezentat comunicarea: *Privilegiile orașului Miercurea Ciuc*, în care a valorificat o serie de documente din Arhivele mureșene.

Ștefan Michnea, de la filiala Harghita a Arhivelor Statului, a evaluat din punct de vedere istoric și documentar Colecția de hărți și atlase aflate în păstrarea filialei, dintre care se remarcă prin valoarea lor o serie de lucrări (ca, spre exemplu, atlasul întocmit de geograful Johann Baptist Homann, *Atlas novus terrarum orbis imperia, regna et status*, publicat la Nürnberg în anul 1707).

Elisabeta Muckenhaupt, de la Complexul muzeal Harghita, a prezentat istoricul legăturii de carte de la Sumuleu-Ciuc, aducînd date noi pentru cunoașterea acestui important atelier de legătorie din Transilvania. Comunicarea a fost însoțită de o interesantă proiecție de diapozitive, ocazie cu care au fost prezentate o serie de valori bibliofile din patrimoniul Complexului muzeal Miercurea Ciuc.

Iolanta Miklos, de la Muzeul județean Sf. Gheorghe, în comunicarea *Legături de carte cu motivul evantaiului aflate în patrimoniul județului Covasna* a făcut un scurt istoric al răspîndirii motivului în Europa și al pătrunderii lui în Transilvania în secolul al XVI-lea după care a descris câteva cărți ornamentale în acest mod aflate în patrimoniul județului Covasna.

Liviu Boar a prezentat comunicarea *Valoarea documentar-științifică a Colecției de documente a Muzeului din Odorheiu-Secuiesc*, întocmită în colaborare cu Eugen Zepezcaner, directorul Muzeului municipiului Odorheiu

Secuiesc. Deosebit de valorosul fond documentar aflat în păstrarea filialei Harghita a Arhivelor Statului reflectă, în primul rînd, apariția, dezvoltarea și destrămarea breslelor din Odorheiu Secuiesc, bresle care au avut un rol deosebit de important în viața economică a meleagurilor harghitene.

În încheiere, organizatorii și-au exprimat dorința ca acest simpozion să fie reluat anual, el fiind o modalitate de valorificare a cercetărilor întreprinse pe linia cunoașterii și introducerii în circuitul științific a valorilor aflate în Patrimoniul Cultural Național.

LIVIU BOAR